

Ա Ր Ձ Ա Ն Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ա Կ Ա Ն Ժ Ո Ղ Ո Վ Ի

16 ՅՈՒՆԻՍԻ 1945 Պ. . Ռ Ա . Ե Ջ Մ Ի Ա Ե Ի Ն

Ն Ի Ս Տ Դ

20 Յունիսի 1945 թ.

Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի Գ նիստը ժամը 11 և 15 րոպեին բացուեց աչրու-
նական ազօթ քով՝ նախագահութեամբ Տանն Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոս Տ. Յ. Փարեգրի
Ա. Կի Վ ստանապետութեամբ Ամերիկայի Արեւելեան թեմի պատգամաւոր Պր. Հայկ
Յապուքեանի:

Մանդատային վանձնաժողովի նախագահն Պեթրո՝ Յ. Արտաւազդ Արքեպիսկոպոսը
յայտարարեց, թէ պատգամաւորները ընդհանուր թիւը 4 տասն և 405-ի, որոնցից 32-ը
հոգևորական, իսկ 74-ը աշխարհական են:

Ժողովին ներկայ էին նաև ՈՍԻ Միութեան Կառավարութեան ներկայացուցիչ
ՍՍԻ Ժողկոմսովետին պրո Կրտսեակոյ պաշտամունքները պարծերի Թուրքիոյ նախագահ
Յ. Վ. Պրեանկին և ՀՍԻ Ժողկոմսովետին կից Հայ Եկեղեցու Վարժարի նախ-
խաբահ Ս. Ե. Յոփանեսեանը. ներկայ էր նախագահ Եկեղեցու Քեհաւրպրի
արքեպիսկոպոսարանի առաջ կրէց պէրյարգելի սրբաւ Հիւլիթ Զոհանը:

Կարգացուեց ընդհանուր վանձնաժողովի անդամները անուանացանկը:

Առաջին ծագրեան՝ Կալիֆորնիայի թեմից, Զանիկ Չաքը՝ Եղիպտոսի թեմից, Սար-
գիս Քիւրեան՝ Լոնտոնի Արարեան Տրուսից, Քեոզ Մեքրուպեան՝ Պոլիսիայի թեմից,
Բժ. Բագրաս Աւագեան՝ Թեհրանի թեմից, Լեւոն Տ. Յովհաննիսեան՝ Իրան-Հնդկաստանի
թեմից, Փաւա Մեքի-Կարապետեան՝ Վրաստանի թեմից, Նիկողայոս Խաչատրեան՝ Բագուի
թեմից, Քեղամ Ֆեկերեան՝ Երտոսի (Յրասիայից) թեմից, Պեճոն ձրաեան՝ Երուսաղիմի
աթաթիաթիթիթից, Համազասպ Տ. Յակոբեան՝ Հիսիսիայի Կովկասի թեմից, Վարոս Սար-
գեան՝ Երուսի թեմից, Միսա Միսասեան՝ Արարեան թեմից, Բագրէն Ղորուչեան՝
Ասրպասիանի թեմից, Մկրտիչ Մարրեան՝ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսարան, Դոմ. Արաւես
Տիւրացեան՝ Ռումանիայի թեմից, Մկրտիչ Քահ. Զորոպեան՝ Նոր Նախիջեանի թեմից:

Որոշուեց թիւ 9 նախնի յանձնաժողովի նիստը կրաթիւրի երկու ժամը 5-ին:

Տ. Արտաւազդ Արքեպիսկոպոսն ի յարգանս մեր երանաշնորհ թարգմանիչներ Ս.
Սահակի և Ս. Մեծորդի առաջարկեց Վաղը, Հինգշաբթի Երանց Դոնի գրք, նիստ բռն
նենալ և Օշական գնալ ու Ս. Պատարագ մատուցելու Կապան, Տ. Տեղակալի առաջար-
կով, որոշուեց լընկանով ժողովի նիստերը, Օշականի գլխաւորագրութիւնը թողնելով
Հայրապետական օժանդի յետոյ:

Ամեն. Տ. Տեղակալը չորաթուրքիան ժողովի պայտարարեց, թէ Պէրոթի պատ-
գամաւոր Պր. Մկրտիչ Մարրիւանը յանձն է առել մարք Վիտոսի ապարանի սարքաւոր-
ման և կանաւորման ամբողջ ծախքը հոգալ: Այս յայտարարութիւնը ընդունուեց բառն
ծախարարութիւններով:

Տ. Արտաւազդ Արքեպիսկոպոսն անդրապահանալով Երուսաղի յաջող խնդրին,
այն է ձեմարանի պահպանութեան կարգին, յայտարարեց, որ ինքը յանձն է առնում
հոգալ Ռէկ սանի պահպանման ծախքը՝ մինչև ձեմարանի վեցամեայ դաւանթացքի աւ-
ւարտելը:

Տ. Տեղակալի կիմաւորուած առաջարկով ձեմարանի վարաքոնիկոս սանի պսն-
պանման աարեկան ծախք ընդունուեց 500 տպարք:

Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոսը յայտնում է, որ Երուսաղի կաթողիկոս Սարգիսեանը
ձեմարանի պահպանութեան ֆոնտին կտակել է մի գումար, որի տարեկան տոկոսը կտա-

Արժ և 50 (չիտուև) եզրագտուհուն ոսկի և որ ձեռնարանը իր գոյութեան ամբողջ ժամանակաշրջանում ամէն տարի ստանալու և 50 (չիտուև) եզրագտուհան ոսկի: Վեճաբանը յայտարարում է նաև, որ տառջին տարւոյց 50 ոսկին վճարուած է արդէն իրեն:

Այս յայտարարութիւններէ պտաջ բերած խանդավառութեան հետեանքով Գրգան Էնուեւոյ յանձնառութիւնները՝

Կալիֆօրնիայի թեմի առաջնորդ Տ. Մամբրէ Սպիտոպոս Գալիֆօրնիայը յանձն առ հոգալ առաջ սանի պահպանման ծախքը թեմի միջոցներից:

Ամերիկայի Քրիստոնէական թեմի առաջնորդ Տ. Յիլան Մ. Վրդ. Ներսոյեանը նոյն պէս յանձն առաւ հոգալ տարը սանի պահպանման ծախքը թեմի միջոցներից:

Իրանա-Հնդկաստանի թեմի առաջնորդ Տ. Վահան Ծ. Վրդ.ը յայտարարեց, որ էր թեմը յանձն է առնում հոգալու չորս սանի պահպանման ծախքը:

Ատրպատականի փոխ-թեմակալ Տ. Կարապետ Ա. Գահ. Մանուկեանը յանձն առաւ հոգալ մէկ սանի պահպանման ծախքը թեմի միջոցներից:

Ռեպուբլիկոս Ստեփան Մալխասեանը յայտարարեց, որ ինքը յանձն է առնում հոգալու մէկ սանի պահպանման ծախքը:

Միլոտի Մոզրիանը յանձն առաւ հոգալու մէկ սանի պահպանման ծախքը: Չանիի Յոզրը յանձն առաւ հոգալու երկու սանի պահպանման ծախքը:

Չոթըն Փափազեանը (Սիգլոտոս) յանձն առաւ հոգալ մէկ սանի պահպանման ծախքը: Ամերիկայի Ռեւելիան թեմի պատգամաւոր Հայկ Փաւուքեանը յանձն առաւ հոգալ երեք սանի պահպանման ծախքը:

Տ. Սահակ Ա. Գահ. Սահակեանը Վրաստանի թեմի անուշից յայտարարեց, որ իրենց թեմը կը վճարի վեց սանի պահպանման ծախքը:

Կալիֆօրնիայի թեմի առաջնորդ Տ. Մամբրէ Եպիսկոպոսը յայտնեց, որ Սիգլոտի Տիկնանց Միութիւնը կը հոգայ մէկ սանի պահպանման ծախքը:

Իրանա-Հնդկաստանի թեմի առաջնորդ Տ. Վահան Մ. Վրդ.ը միտամանակ յայտարարեց, որ յօգուս ձեռնարանի մի երկոյթի միջոցով հանգանակել է տասնեօթ հազար (Մ7.000) թուման և յանձն է առնում հանգանակելու ևս քսան հազար (20.200) թուման:

Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Կաթողիկոս Գարեգին Ա. յայտարարեց, որ Կաթողիկոսարանը ձեռնարանին յատկացնում է հինգ հազար (5.000) տոլար:

Եզրագտուի թեմի առաջնորդ Տ. Մամբրէ Եպիսկոպոս Սիրուեանը խոստացաւ իր թեմի միջոցներէ յօգուս ձեռնարանի յատկացնել երեք հազար (3.000) եզրագտ. ոսկի:

Մրոշուեց բոլոր յանձնառութիւնները՝ սաների պահպանման ծախքերի վճարումը շարունակել մինչև նրանց ձեռնարանի վեցամեայ դասընթացի աւարտելը:

Այսպիսով ժողովը աւարտուած կամարեց ձեռնարանի պահպանման խնդիրը: Այնուհետև քննութեան գրուեց Մայր Աթոռի պահպանութեան կարգը:

Այս առիշուքեամբ Պուշլարիայի պատգամաւոր Գէորգ Մեթրոպոլիտանը յանձն առաւ հինգ հազար (5.000) ուրբի նուիրել Մայր Աթոռի պահպանմանը:

Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Կաթողիկոսը խօսք անելով թառշարկեց Մայր Աթոռի պահպանութեան կամար սահմանել և Վուսպուրջի լուսայ սուրբը բոլոր շալ Եկեղեցիներին ամբողջական հասոյթներին հինգ տոկոսի շափով:

Ժողովը միաձայն ընդունեց այս առաջարկը:

Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Կաթողիկոսը ողջունելով գողովականներին ձեռնարանի պահպանման խանդավառ յանձնառութիւններէ կամար, շնորհեց Հոգեւոր ձեռնարանի Մասնաճարարանի անհրաժեշտութիւնը և այն կրօնական ու եկեղեցական գրականութեամբ ճոխացնելու կարեւորութիւնը:

Այս առիշու ընդունուեց Տ. Վազգէն Վրդ.ի առաջարկած Գեօրգեայ իննսուհուր. և ժողովը մեծ գոհունակութեամբ և երախտագիտութեամբ շնորհով, որ Ստեփանական Հայաստանի բարեխնամ Կառավարութիւնը Մ. Եղմիածնին վերադարձրել է ձեռնարանի նախկին գրադարանը, ցանկութիւն է յայտնում և առաջարկ մացնում, որ նորըն-

ախր Վեհափառ միջոցներ ձեռնարկի դրուգարունը նոխացնելու կրօնական-եկեղեցապիս
դուկերն և այլ մասնագրասուկան Երզրուկան գրասխանութիանը քա

Սեյրուհեան ժողովը լսեցա քրակարգի շարժար խնդրին, Մայր Տաճարի փերանո,
քաղաքիան նորոցին Երուսաղէմի Ամեն. Պատկարքք մի բալկատրուկանով կոյ արու
բոյր պատգամաւորներին, որ յանձն առնեն հազարու Մայր Տաճարի վերանորոգութեան
քննչութիւնը Ժողովը կիրիկիուքի Վեհափառ Պատկարքք խօսք առնելով կարգաց Մայր
Տաճարի կրօնական վերանորոգութեան համար արտասահմանում, որպէս շարժարտու
կան յիշգրտարարութիւնսկ. իր կատարած հանգանակութեան հաշուետուութիւնը, որից
պարզուեց, որ ապահով քանկերում և հաստատութիւններում ի պահ արտած կայ
իրեսուն եօթ հազար մէկ հարիւր տասնհարս (37.114) փոյար պատրաստ գումար: Այս
Տաճարի կրօնական վերանորոգութիւնն ապահովելու համար Վեհափառն առաջարկեց
հետեւել բանաձեւը:

Եժովը յատուկ ջեկուցում լսելով Ս. Էջմիածնի Տաճարի վերանորոգութեան
և այլ նպատակով կատարուած հանգանակութիւն մասին, անհրաժեշտ և բնյեղաձգելի
է համարում նրա կատարումը, ժողովը գտնում է, որ 1640 տարուալ պատմական
կոթողի կհանքի շարատեութեան և նրան վաշելուց վիճակում պակեղ գործը հայ ժո
ղովրդի պատուի գործն է: Բայց նկատի ունենալով, որ Մայր Աթոռի պահպանութեան,
ինչպէս նաև ձեմարանի, փոյարանի և այլ կարիքները ժողովրդական հանգանակու
թեան և նուէրներով պիտի հրգացուեն, ժողովը կք կամենար, որ Տաճարի վերանո
րոգութեան այլ պատուաբեր գործի կատարումը մեր մեծահարուստ քաղաքիներին
մէկը կամ մի քանիսը միասին յանձն առնէին: Ուստի և ժողովը խնդրում է Ամենայն
Հայոց Նորընտիր և կիրիկիոյ Տ. Գարեգին Ս. Կաթողիկոսնկրին ձեռնամուխ վիճել և
յարգարութեան մէջ մտնել այն բանաձեւը հետև որոնց հարկաւոր կը համարեն այլ գոր
ծը կուխ բերելու համար:

Ժողովը ծափահարութիւններով միաձայն ընդունեց նորին Վեհափառութեան ա
ռաջարկած բանաձեւը:

Տ. Արտասաղք Արքեպիսկոպոսի ասաղարկութեամբ ժողովը իր ողջոյնները և
բարեանքները յայտնեց գերյարգելի Դոքտ. Հրէլիէթ ձոնսրնին, որ ներկայ լինելով ժո
ղովին ոչիւ ուղի կետուում էջ նրա աշխատանքներին: Արտասաղք Արքապոսի ասա
ղարկով Ամբիկոյի Արեւելեան թեմի առաջնորդ Տ. Տիրան Մ. Վրդ.ն անդիլիբէն լեզ
ուով բացարեք ժողովի պս բաղձանքը, որիկ ի պատասխան Դոքտ. ձոնսրնն ասաց
է Արրազաթ Հայերի ի Քրիստոս և քրիստոնեայ եղբայրներ. այս խնար պատ
մական պահին և այս փառաւոր Աթոճ Եկեղեցու քարթնումի օրնթով քեսայ իս այս
երկրի հարտարարուետի և կրթութեան վերականգնումը, կրմայ էլ տեսնում կմ այս ե
կեղեցու վերադարթնումը, մօտ 26 տարիներին ի վեր նրա գէպի վեր խոյացումը: Առ
վետական Արիւթիւնը շատ բան կը շահի նրա վերականգնում շնորհելով: Վարանացնել
եմ Ձեզ, որ մեր երկիրը շատ մեծ հետաքրքրութեամբ և հետևում այս շարժմանը:
Անդիլալում գծուար կը գտնուի մի եպիսկոպոս, որ շուգենաք ներկայ լինել քոյտեղ
այս պատմական պահին:

Ի պատասխան Տ. Տեղեկալ Արրազանը յայտնեց, որ ձոնսրնին յիշաբարկի համար
մի նուէր պիտի յանձնի, որը նրան միշտ յիշեցնէ իս դարաւոր Տաճարը և այս պատ
մական ժողովը:

Ժողովը փակուեց ժամը 1 և 15 րոպէին:

Ազգային-եկեղեցական ժողովի Նախագահ՝
Գ.Ա.ԲԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԿԻԼԻԿԻՈՅ
Ասեմալեաներ՝
Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ
Ա. ՄԱԼԿԱՍՅԱՆ
ՃԱՆԻԿ Հ. ՉԱԳԸՐ
ՀԱՅԳ ԳԱՎՈՒՔՃՅԱՆ
Քարտուղարուրիւն՝
ԳԻԻԴՈՐ Մ. ՎԱՐԿԱՊԵՏ
ՍԱՀԱԿ ԱԻ. ՔԱԼ. ՍԱԼԱԿԵԱՆ
ՎԱՀԱՆ ԱԻ. ՔԱԼ. ԹԱՎԱՐԵԿԱԿԵԱՆ
Ա. Գ. ՆԱԶԸՃՅԱՆ